

Piotr Kaczanowski, Judyta Rodzińska-Nowak, Jacek Górski

Jakuszowice, st. 2, gm. Kazimierza
Wielka, woj. kieleckie, AZP 98-62/-

Informator Archeologiczny : badania 31, 138-140

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

mułowo-próchniczej ziemi z przewarstwieniami piasku, w układzie wskazującym na formowanie wypełniska przy udziale wody. Paleniska miały niemal identyczną formę — płytkiego zagłębienia (10-30 cm) o czworobocznym zarysie i przeciętnych wymiarach 120 –180 cm, z dnem wyłożonym brukiem kamiennym. Łącznie z odkrytymi w latach poprzednich tworzą one zwarte przestrzennie zgrupowanie, liczące 190 obiektów, ograniczone z jednej strony przez strefę gospodarczą i mieszkalną, z drugiej zaś przez podmokłe dno doliny. Jedyne odkryte domostwo należy do typu płytko zagłębionych w podłoże. Wyznacza ono ostatecznie zasięg rozległego założenia owalnicowego, składającego się z kilkunastu domów. Oba szkielety zwierzęce, zalegające w płytkich jamach, niekompletne, ale w porządku anatomicznym, należą niewątpliwie do psów. Obiekt rowkowy, założony na planie wieloboku z silnie zaokrąglonymi narożnikami o wymiarach 9,6 x 9,6 m, wyznacza — podobnie jak trzy inne wcześniej zbadane — ostatnią, schyłkoworzymską fazę użytkowania stanowiska, kiedy to po opuszczeniu przez ludność osady funkcjonowało tu sanktuarium.

Badania będą kontynuowane.

JAKUSZOWICE, st. 2, gm. Kazimierza Wielka, woj. kieleckie, AZP 98-62/-

- osada kultury trzcinieckiej (wczesna epoka brązu)
- osada kultury łużyckiej (wczesna epoka żelaza)
- osada kultury przeworskiej (późny okres wpływów rzymskich)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 1 sierpnia do 1 września przez dr. hab. Piotra Kaczanowskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego), z udziałem mgr Judyty Rodzińskiej-Nowak oraz mgr. Jacka Górskiego. Finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Trzynasty sezon badań. Przebadano 25 m².

Sezon 1997 r. był trzecim i ostatnim rokiem realizacji programu badawczego nr 1H01601908). Wykopaliska stanowiły kontynuację badań z lat 1995=1996 a także nawiązywały do prac z lat 1982-1991.

Eksplozacją objęto ostatnią z wytypowanych stref (nr 2), wysuniętą około 100 m na wschód w stosunku do przebadanej w latach 1982-1991 zachodniej partii stanowiska. Założono wykop (odcinek LXIV) w południowej części ara 1189 i północnej części ara 1190.

Układ nawarstwień nawiązywał do sekwencji stratygraficznej w zachodniej części osady, jednak największe podobieństwo wykazywał do zaobserwowanego w strefie 3, sąsiadującej ze strefą 2. Pod warstwą humusu, w którym licznie występowała ceramika z późnego okresu wpływów rzymskich, polepa oraz kości zwierzęce, zalegała warstwa ciemno zabarwionej, szarobrunatnej ziemi o miąższości około 80-90 cm, poprzątkana wtrętami lessowymi, drobinami polepy i węglem drzewnym, zawierająca bogate materiały z młodszego i późnego okresu wpływów rzymskich. W warstwę tę zagłębione były liczne, wzajemnie się przecinające obiekty. Pod wspomnianą warstwą, tam gdzie późniejsze wkopy nie zakłóciły pierwotnej sekwencji stratygraficznej, leżała warstwa prawie czarnej ziemi o miąższości około 60 cm, zawierająca stosunkowo nieliczne materiały związane z kulturą trzciniecką, którą można identyfikować z tzw. warstwą II, rozpoznaną w zachodniej partii stanowiska. Niewyraźne zarysy obiektów pojawiły się na głębokości 50 cm poniżej dzisiejszej powierzchni gruntu, przy czym na uwagę zasługiwało przede wszystkim owalne skupienie brył polepy (oś dłuższa około 80 cm), ujawnione w północno-zachodnim narożniku wykopu, otoczone plamą żółtego, prawie czystego lessu (ob. 1109). W obrębie ob. 1109 oprócz fragmentów ceramiki późnorzymskiej znaleziono liczne kawałki żużla. Na głębokości 70 cm prawie całą powierzchnię odcinka zajmowały cztery zarysy dużych obiektów, zlokalizowanych w czterech narożnikach wykopu, oddzielonych od siebie tylko wąską „ścieżką” warstwy kulturowej o szerokości około 40 cm (ob. 1109, 1110, 1111 i 1112), choć nie można wykluczyć ewentualności, że także w tym przypadku chodzi o pozostałość obiektu (rowek fundamentowy?). Wypełniska wszystkich czterech obiektów zawierały znaczną ilość wtrętów lessowych, a wśród materiałów z nich pozyskanych zdecydowanie przeważała późnorzymska ceramika wykonana na kole. Po zdjęciu kolejnej warstewki, na głębokości 80 cm, sytuacja uległa radykalnej zmianie. Na tle ciemnoszarej warstwy kulturowej rysowały się wzajemnie się przecinające zarysy wielu obiektów (ob. 1112, 1113A, 1113B, 1113C, 1114, 1115, 1116,

1117, 1118 i 1119). Nadal we wszystkich wypełniskach występował wyłącznie materiał późnorzymski, choć w warstwie zdarzały się pojedyncze skorupy średniowieczne i nowożytny. Na głębokości 90 cm w południowo-zachodnim narożniku odcinka pojawił się półokrągły wał polepy, związany zapewne z widocznym dopiero na głębokości 1 m obiektem nr 1123, natomiast we wschodniej partii odcinka narożnik czworokątnego obiektu (długość widocznego w całości boku około 240 cm), z okrągłym paleniskiem wyłożonym kamieniami w południowo-zachodnim narożniku (ob. 1120 i 1121). Na obwodzie obiektu 1121 (palenisko) od strony północno-zachodniej widoczny był warkocz polepy i spalenizny, którego układ sugerował, że był on reliktem przepalanej plecionki, stanowiącej pierwotnie ściankę obiektu. Na głębokości 140 cm od poziomu gruntu, pod obiektem 1120 ukazał się obiekt 1131, o nieregularnym zarysie, wchodzący pod profil wschodni odcinka. Dziesięć centymetrów niżej, pod wschodnią ścianą wykopu pojawił się rząd co najmniej trzech dołków posłupowych, między którymi spoczywał ciężarek tkacki i zapewne relikty drugiego takiego ciężarka, natomiast bardziej na zachód, w odległości około 45-50 cm od wspomnianych wyżej, rysował się kolejny dołek posłupowy. Założenie to można z pewną dozą ostrożności identyfikować z pozostałościami pionowego warsztatu tkackiego. Piaszczysty calec zaczął pojawiać się na głębokości 140 cm, na jego tle widoczne były jeszcze dna późnorzymskich obiektów (do głębokości 170 cm), okrągła jama kultury łużyckiej (ob. 1127) i kilka obiektów małych rozmiarów, przeważnie dołków posłupowych, których atrybucja kulturowa i chronologiczna nie jest jasna. Na uwagę zasługuje fakt uchwycenia w trzech różnych miejscach w obrębie odcinka LXIV poziomów zdeptania, a więc pierwotnych poziomów podłogowych, charakteryzujących się znaczną spoistością i twardością. Poziomy takie wyeksplorowano plastycznie w obiektach 1112, 1113C i 1123. Wśród pozyskanych zabytków ruchomych wymienić należy znaleziony w wypełnisku obiektu 1123 duży fragment unikatowego w skali całego środkowoeuropejskiego Barbaricum, zoomorficznego naczynia robionego na kole. Jest to wylew dzbana wymodelowany w glinie w kształcie głowy koguta w taki sposób, że płyn wylewał się przez dziób ptaka. Na podstawie fragmentów ceramiki, które mu towarzyszyły, można go datować na fazę C₂ okresu wpływów rzymskich. Ponadto należy odnotować: jedną monetę rzymską, zapewne denar subaeratus, kilka fragmentów naczyń szklanych importowanych z terenu Imperium, dwie fibule (A 158 oraz zapinka żelazna pochodna od fibul VI grupy, z rombowałą nóżką i dolną cięciwą), trzy sprzączki o owalnej ramie, żelazną ostrogę asymetryczną (VII grupy wg K. Godłowskiego, o odmiennie ukształtowanych zaczepach), prawie kompletny grzebień kościany trójwarstwowy, z półokrągłym uchwytem (typu I wg Thomas), okruchy bursztynu, trzy przęśliki gliniane oraz liczne, drobne fragmenty przedmiotów żelaznych, brązowych, rogowych i kamiennych. Należy stwierdzić, że prace terenowe w roku 1997 przyniosły bardzo istotne rezultaty. Zaobserwowano, że strefa nr 2 wykazuje najwięcej podobieństw z zachodnią partią stanowiska. Podobieństwa te przejawiają się w występowaniu w tym rejonie miększej warstwy kulturowej, w której występują prawie wyłącznie materiały późnorzymskie (około 90 cm), poza tym w znacznym zagęszczeniu obiektów na niewielkiej powierzchni oraz występowaniu obiektów o charakterze produkcyjnym (struktury z przepalanej gliny, liczne fragmenty żużli i tygli, świadczące o działalności metalurgicznej, relikty warsztatu tkackiego). Wyraźną różnicę w stosunku do zachodniej partii osady stanowi brak większej ilości materiałów związanych z kulturą trzciniecką w utworze określanym mianem warstwy II oraz prawie zupełny brak obiektów, które można łączyć z tą jednostką kulturową. Istotne jest uchwycenie kolejnej jamy kultury łużyckiej. W ostatnich latach znajdowano więcej materiałów tej kultury, uprzednio nielicznych. Uderzająca jest także dominacja materiałów późnorzymskich na odcinku LXIV. Z okresem tym należy wiązać zdecydowaną większość odkrytych obiektów i zabytków ruchomych, przy prawie zupełnym braku materiałów wczesnorzymskich i pochodzących z młodszego okresu przedrzymskiego. Owalne sprzączki oraz fibula żelazna z dolną cięciwą i rombowałą nóżką mogą świadczyć o zamieszkiwaniu tej strefy osady w fazach C₃-D. Skomplikowana stratygrafia obiektów późnorzymskich nie pozwala na określenie ich względnej chronologii. Kwestia ta zostanie wyjaśniona dopiero po przestudiowaniu wszystkich wydobytych materiałów i przeprowadzeniu analizy stratygraficznej na podstawie tzw. macierzy Harrisa.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Recherches Archéologiques” i „Sprawozdaniach Archeologicznych”.

Badania będą kontynuowane.

Janki Dolne, st. 11, gm. Horodło, woj. zamojskie - patrz: wczesna epoka brązu

JEZIERNIK, st. 4, gm. OSTASZEWO, WOJ. ELBLĄSKIE, AZP 15-47/9

- osada kultury pomorskiej (wczesna epoka żelaza, IV - II w. p.n.e.)
- osada kultury oksywskiej (młodszy okres przedrzymski, fazy A₂-A₃)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w sierpniu przez mgr. Mirosława Jonakowskiego (PSOZ w Elblągu). Finansowane przez PSOZ w Elblągu. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 85,5 m².

Stanowisko położone jest na Żuławach, w odległości około 500 m na wschód od wsi, około 800 m na północny wschód od drogi Ostaszewo - Nowy Dwór Gdański. Pierwotnie niewielkie wyniesienie, zostało obecnie w znacznej części zniwelowane w wyniku długoletniej eksploracji piasku. Stanowisko zlokalizowane jest na zachodniej krawędzi piaśnicy.

Prace ratownicze, stanowiące kontynuację badań z 1996 r., miały na celu przebadanie i zabezpieczenie dalszej części zachodniej krawędzi piaśnicy oraz rozpoznanie stopnia zniszczenia pozostałej partii osady, poza bezpośrednim zasięgiem piaśnicy. Założono dwa wykopy badawcze: wykop V, usytuowany na krawędzi piaśnicy oraz wykop VI, usytuowany w nieznacznej odległości od krawędzi. W wykopie VI odsłonięto dwa poziomy osadnicze, oddzielone cienką (10-15 cm) warstwą akumulacyjną żółtego piasku.

Zlokalizowano łącznie 5 obiektów osadniczych: niewielkie palenisko z pierwszej fazy osady oraz wapiennik (ob. 2/97), częściowo zniszczony przez obryw piaśnicy, duży obiekt śmietniskowy z licznym materiałem ceramicznym i dwa mniejsze, mało charakterystyczne, z drugiej fazy osady. Z ciekawych znalezisk należy wymienić jedynie rozcieracz kamienny znaleziony w obiekcie kultury oksywskiej.

Osada w Jezierniku, st. 4, pomimo zniszczenia przeważającej jej części przez wieloletnie wybieranie piasku, w dalszym ciągu posiada duże walory poznawcze dla rejonu Delt Wisły, szczególnie w powiązaniu ze zlokalizowanymi w niewielkiej odległości (około 4 km) dwoma cmentarzyskami oksywsko-wielbarskimi w Lubieszewie, gm. Nowy Dwór Gdański, st. 1 i 2.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w PSOZ w Elblągu.

Badania będą kontynuowane.

Kaczynos, st. 1, gm. Stare Pole, woj. elbląskie - patrz: neolit

Kamińskie, st. 1, gm. Orzysz, woj. suwalskie - patrz: wczesna epoka brązu

KANIE, st. II, gm. Brwinów, woj. warszawskie, AZP 59-64/13

- ślady osadnictwa kultury łużyckiej (okres halsztacki)
- osada hutnicza kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski/okres wpływów rzymskich, fazy A₃/B)
- osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski/okres wpływów rzymskich, fazy A₃/B)
- ślady osadnictwa z wczesnego średniowiecza (XII/XIII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 26 do 27 kwietnia przez mgr. Marka Czarneckiego (Archeology and Art Warszawa), na zlecenie PSOZ. Finansowane przez inwestora prywatnego. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 0,35 ara.

Badania prowadzono na zachodniej krawędzi stanowiska (w pasie drogowym ul. Bajkowej, po jej zachodniej stronie). Wykop był rowem pod przyłącze gazu, szerokości 0,5 m i długości 70 m. Zaobserwowano następujące warstwy: 1 — piaszczysty humus (27 cm), 2 — piaszczysta, brązowoszara